

POSUDEK NA BAKALÁŘSKOU PRÁCI
Pro: ÚGS FF UK – Nizozemský jazyk a literatura

Autorka: Adéla Petříčková

Titul:

ČESKOSLOVENŠTÍ STUDENTI V NIZOZEMSKU PO ROCE 1968 /
Czechoslovak Students in the Netherlands after 1968

Rok: 2024

Počet stran (příloh): 58 s.

Vedoucí práce: PhDr. Irena Kozmanová, Ph.D.

Oponentka: Mgr. Iveta Coufalová, Ph.D.

Hodnotící kritéria

Hodnocení

Volba tématu, originalita, přínos práce:

1

Problematika mladých lidí coby uprchlíků před válkou, diktaturou apod. je na evropském kontinentě (nejen) po roce 1945 neustále přítomna, pouze byla v posledních dvaceti až třiceti letech upozaděna, abychom s ní byli opět v plné síle konfrontováni poté, co Rusko v únoru 2022 vpadlo na Ukrajinu. Nejen pozornost společenská, ale i odborná se tak znovu začala soustředit na otázky, jež přináší mj. konfrontace demokratického a nedemokratického uspořádání, ale především samotný aspekt lidské pomoci a účasti. Proto je třeba vyzdvihnout, že si Adéla Petříčková pro svou bakalářskou práci vybrala problematiku, jejímž prostřednictvím přiblížila širokou škálu „nástrah“ a situací, jíž jsou obecně uprchlíci v cílové zemi vystaveni. Konkrétně se zaměřila na specifickou skupinu uprchlíků – vysokoškolské studenty a studentky z Československa – do Nizozemska po srpnu 1968. Jejím hlavním záměrem bylo podrobit analýze argumentační vzorce nizozemské společnosti ve vztahu k těmto uprchlíkům. To je velmi cenné, protože nároky, výhrady či podmínky „domácí společnosti“ vůči „cizím“ uprchlíkům jsou neustále, tedy i v aktuálním kontextu, velkým tématem společenské diskuse. Navíc tematika studentů, kteří odešli z Československa v důsledku invaze vojsk Varšavské smlouvy (s dominantní pozicí sovětské armády v těchto událostech), nebyla dosud podrobně zpracována, resp. rozhodně ne v kontextu otázky/analýzy, na niž se autorka této práce soustředila.

Práce s prameny, kritika a interpretace,

2

Autorka pracovala především s archivními prameny nizozemské provenience (dominantně z Nationaal archief den Haag, doplňkově Universiteitsarchief Leiden), které doplnila studiem zdrojů z československého Archivu Ministerstva zahraničních věcí – všechny byly převážně institucionální povahy. Dále pracovala s prameny osobními (vzpomínky, paměti apod.). Skutečnost, že se autorka předkládané práce v bakalářské fázi studia soustředila na tento druh zdrojů, je potřeba velice ocenit. Sice kvůli slabší orientaci (zapříčiněnou pravděpodobně nedostatkem času) v sekundární odborné literatuře (k tomu ještě podrobněji níže) nedokázala všechny zdroje důkladně podrobit kritické analýze a následně adekvátně interpretovat, přesto se jí podařilo solidně do problematiky proniknout.

Práce se sekundární literaturou, bibliografie:

3

Jak už bylo naznačeno výše, autorka upřednostnila práci s prameny před sekundární literaturou. Její úvodní shrnutí dosavadního stavu bádání je jednak poněkud neorganicky navázáno na představení struktury práce, jednak by mělo nejprve představit problematiku obecněji, rámcově. Autorka rovnou reflektuje práci, která je sice v určitém aspektu pro danou problematiku kruciólní (ESTERIK – zabývá se konkrétním univerzitním archivním fondem), ale autorka bakalářské práce zcela pomíjí, případně nereflektuje (ani strukturovaně, ani nestrukturovaně) například práce o geopolitické situaci v Evropě po druhé světové válce či ani přímo v šedesátých letech a jak tento politický kontext ovlivňoval nizozemské a československé univerzitní a akademické prostředí, případně problematiku uprchlictví i jen v evropském prostředí. Vlastně je tak ve zkratce shrnuta silná i slabá stránka této práce – pracuje především s archivními materiály, což je potřeba u bakalářské práce tohoto typu jednoznačně vyzdvihnout, současně ale mnohdy opomíjí či potlačuje systematickou potřebu znalosti kontextu, což vede k tomu, že následně některé prameny nejsou „vytěženy“ či interpretovány do hloubky dostatečně či v plné šíři. Nezbyvá než doufat, že studentka bude v tématu pokračovat a následně ho pečlivě dopracuje. Potenciál tématu i započatého zpracování Adélou Petříčkovou – navzdory všem zde uvedeným výhradám – je totiž značný.

Metodologie a argumentace + struktura a forma:

3

Výzkumná otázka – „Jaké byly argumentační vzorce nizozemského přístupu k politickým imigrantům na případu Čechoslováků?“ – byla zúžena na studenty z Československa; autorka ale ony „argumentační vzorce“ v závěru jen konstatuje, nikoliv systemizuje. Vybraná metoda analýzy přesně tento záměr umožňuje, nebyla však uplatněna důsledně, resp. analýza místy podlela „přesilovce“ individuálních příběhů aktérů, které jsou vždy silným „soupeřem“.

Jak už naznačeno výše, práci by významně pomohla stručná kontextualizující kapitola (ať už samostatná, nebo jako součást úvodu), v níž by autorka zachytila situaci v Evropě, studenou válku, specifika šedesátých let, fenomén 1968, příp. vývoj po roce 1945, maďarské povstání, dekolonizaci, politickou situaci/vývoj v Nizozemsku, československo-nizozemské vztahy apod. Jsou to jevy v práci následně mnohokrát zmiňované, ovšem na místech, kde pak text značně zatěžují a odvádějí pozornost

(včetně formulační náročnosti) od analýzy (mnohdy je tak znemožněn hlubší ponor do problematiky) a interpretace samotné práce. Analytické kapitoly by se tak značně „prolehčily“ a mohly být důsledněji argumentačně strukturovány.

V aktuálním pojetí by jednotlivým podkapitolám také pomohlo alespoň další tematické dělení podtitulky – spektrum problematiky, které je tak v rámci podkapitol zpracováváno a komentováno, je totiž místy až nepřehledně široké, což ruší strukturu argumentace. Navíc klíčové pojmy pro kontext doby jako „studená válka“ nebo „železná opona“ zazní v analytických kapitolách v obou případech pouze jednou (v případě termínu „železná opona“ je to navíc v citaci z pramenného zdroje – sic; s. 18) a pak je s termíny (včetně pojmu „antikomunismus“) pracováno až v samotném závěru práce!

Uspořádání kapitol a podkapitol se na první pohled jeví jako skvěle promyšlené a také rozsahově vyvážené, ale bohužel zdání klame – to se týká především druhé kapitoly (Podpora), resp. obou podkapitol, které svými názvy slibují něco jiného, než se nakonec stalo jejich obsahem. Někdy se totiž promyšlený, velkolepý záměr při psaní textu/studie vymkne času i prostoru a výsledek se zamýšlenému přibližuje jen v náznacích, pak je ale potřeba se závěrečnou editací přinejmenším uzpůsobit názvy textových celků, vzdát se ambice libozvučného názvu a raději „zůstat při zemi“ a znovu definovat, co nakonec vzniklo. To se ale v případě této práce nestalo: Je-li totiž podkapitola o materiální podpoře vysokoškolských studentů a studentek, kteří přišli do Nizozemska a usilovali o pokračování ve studiu, pojmenována „Pláštěnka, kolo a stipendium“, sugeruje to, že skutečná materiální podpora z nizozemské strany byla takto komplexní a autor/ka práce se tomu na následujících stránkách bude stejně komplexně věnovat. Ve skutečnosti se kapitola zabývá možnostmi stipendijní podpory a pláštěnka s kolem (notorické, až kýčovitě, atributy nizozemského prostředí) se nakonec nevyskytnou v žádném citovaném prameni ani interpretujícím argumentu, zůstane tak sice efektní název, ale současně planá podprahová imaginace.

Název podkapitoly „Lenin v životní velikosti (podpora symbolická)“ je rovněž přinejmenším argumentačně zavádějící až faulující – má-li kapitola pojednávat o symbolické podpoře, pak by dle názvu onou podporou měl být Lenin, což v případě nizozemské podpory studentů a studentek uprchlých z Československa po srpnové invazi vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968 jednoznačně neplatilo. Jak následně z interpretovaných pramenů v kapitole vyplývá, je Lenin naopak symbolem sváru mezi nizozemskými levicově smýšlejícími studenty a československými studenty, kteří utekli z nedemokratické země. Ostatně tento argumentační rozpor mezi názvem podkapitoly a interpretovanou situací podtrhl ještě více absenci uvedení do problematiky stavu nizozemské společnosti, jak už bylo popsáno v tomto posudku výše. Současně je potřeba zmínit, že tato poslední analytická podkapitola ve své podstatě pojednává nikoliv o titulkem avizované „podpoře symbolické“, ale spíše o rozporech v chápání případně symbolické podpory, současně je vlastně pokračováním kapitoly o podpoře hmotné/materiální, jen ji nahlíží z jiného úhlu. Ovšem velmi zajímavá a badatelsky nosná je zde kontextualizace uprchlíků z Československa se situací uprchlíků z jiných zemí (např. Portugalska)

Přestože je kapitola o podpoře studentů uprchlých z Československa dělena na část pojednávající o podpoře materiální a na podkapitolu o podpoře symbolické, sama autorka naznačuje, byť ne zcela explicitně formuluje, že se tyto dva aspekty podpory v některých případech významně prolínaly či doplňovaly. Vědomí tohoto prolnutí by

mohlo být propracováno argumentačně důkladněji. Práci a její impakt by to zásadně prohloubilo.

Také je třeba zmínit, že je text občas zatížen vybočením z výkladové struktury – odstavce na sebe argumentačně nenasazují, jako by část textu „vypadla“ či nebyla dopsána (např. s. 19; s. 43 – líčení role univerzit, na tomto místě nekonzistentní; s. 44/45).

Kategorie „Osnova“ (s. 7) by v této fázi už měla být označována jako „Obsah“ – ovšem s ohledem na formální zpracování, které dává tušit, že práce byla dokončována v časovém stresu, tedy že nedošlo nejen k poslednímu korekčnímu čtení, je to vlastně adekvátním zachycením stavu.

V textu jsou hojně používány zkratky, ale v závěru chybí jako doplňující aparát jejich seznam.

Jazykové zpracování:

3

Práce bohužel v tomto ohledu trpí mnoha nedostatky jazykovými i technickými / formálními. Niže jsou vyjmenovány jen stručně:

Poznámkový aparát je zpracován velmi nedůsledně – citace jsou často neúplné (mnohdy chybí hlavně paginace studií, a dokonce i odkaz na konkrétní stránku/y, k nimž se citace váže), nejsou řádně upravené především při opakovaných výskytech; v zásadě není patrné, jaký citační úzus autorka zvolila. Při odkazech na on-line zdroje není v některých případech (když to samotný on-line zdroj negeneruje) uvedeno datum náhledu. V závěru práce se některé odkazy „rozcházejí“ s textem – poznámka odkazuje na něco, o čem text nepojednává apod. (např. pozn. 146, 157).

Ledabylá závěrečná editace – opakování částí vět; vymknutí z gramatické vazby; chybné předložkové vazby; špatné používání uvozovek (včetně vnitřních v citacích), obzvláště v kombinaci s poznámkovým indexem; často vymknutí z „žánru“ – na některých místech se text neorganicky z odborného stává publicistickým; interpunkce (chybějící, nebo naopak přebývající čárky); malá/velká písmena hlavně v terminologii (východní blok, železná opona apod.); germanismy (např. skrz), anglicismy (např. diskutovat pravidla); opakující se překlepy (např. Olga Marchal/Marschal).

Celková navržená známka:

2

Práci jednoznačně navrhuji k obhajobě. Výše zmíněné připomínky mají – navzdory četnosti a kritičnosti – přispět k prohloubení tématu, které je nosné a potřebné, a autorce pomoci při vypracování příští kvalifikační práce.

Možná témata pro obhajobu:

1. Jaká byla situace československých studentů-uprchlíků po srpnu 1968 v jiných zemích? Existuje výzkum této problematiky, příp. srovnání?
2. V práci se pracuje i se vzpomínkami/paměťmi některých uprchlíků. Jak s tímto pramenem kriticky pracovat?
3. V práci autorka zmiňuje prof. J. Wittenberga – víme o něm více? Jaký byl jeho uprchlický příběh?

Datum: Řevnice, 5. 9. 2024

Podpis oponentky: